

ДЕРЖАВНА ПРИКОРДОННА СЛУЖБА УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМ
ЗЛОЧИННОСТІ ІМЕНІ АКАДЕМІКА В. В. СТАШИСА НАЦІО-
НАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, ПРОЦЕСУ,
КРИМІНАЛІСТИКИ ТА ОПЕРАТИВНО-
РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тези V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(25 лютого 2022 року)

БК 68.68
А43

Актуальні проблеми кримінального права, процесу, А43 криміналістики та оперативно-розшукової діяльності : тези V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 25 лютого 2022 року). Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2022. 1064 с.

Видання містить тези доповідей V Всеукраїнської науково-практичної конференції “Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності”, яка відбулась 25 лютого 2022 року в м. Хмельницький на базі Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького.

БК 68.68
© Видавництво НАДПСУ, 2022

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ “ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ”, “РАБСТВО”, “РАБОТОРГІВЛЯ”

Андрій АНДРУШКО

В юридичній літературі трапляється “широкий” погляд на рабство, як на поняття, що охоплює собою, в тому числі, й саму торгівлю людьми. Приміром, Г. Л. Кохан запропонувала розглядати поняття “рабство” як родові щодо “інститутів та звичаїв, подібних до рабства”, “експлуатації проституції третіми особами”, “торгівлі людьми”, “підневільного стану”. З таким підходом погодитись не можемо, оскільки він невинувато розмиває юридичну сутність поняття “рабство”, визначеного у міжнародно-правових актах. Нагадаємо, що в Конвенції про рабство 1926 р. рабство визначено як становище чи стан людини, стосовно якої здійснюються повноваження права власності або деякі з них (ст. 1).

Окремими науковцями навпаки торгівля людьми розглядається як поняття, що включає в себе обернення в рабство, наприклад, К. В. Євстіфеева вважає, що “використовуваний в міжнародно-правових документах і зарубіжному кримінальному законодавстві вираз “торгівля людьми” є збірним поняттям, що включає в себе вчинення угод щодо людини, обернення в рабство, примусову працю”. З таким твердженням погодитись не можемо. Насправді у відповідних міжнародно-правових документах (насамперед у Палермському протоколі та в Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми) обернення в рабство не є складовою поняття торгівлі людьми. Торгівля людьми означає здійснювані з метою експлуатації вербування, перевезення, передачу, приховування або одержання людей шляхом загрози силою чи її застосування або інших форм примусу, викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою чи уразливістю становища, або шляхом підкупу, у вигляді платежів або вигод,

для одержання згоди особи, яка контролює іншу особу (ст. 3 Палермського протоколу, ст. 4 Конвенції Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми). Таким чином, торгівля людьми не включає реалізацію мети експлуатації, однією з форм якої у вказаних документах справді визнається рабство або звичай, подібні до рабства.

Так само не можемо погодитись з авторами, які ототожнюють рабство і торгівлю людьми. А. І. Тукубашева, наприклад, прямо заявляє, що “торгівля людьми – це не що інше, як рабство”. О. І. Чекмезова та Ю. С. Пестерева підкреслюють, що торгівля людьми є сучасною формою рабства. На переконання О. Б. Мізуліної, використовуване в міжнародному праві поняття “торгівля людьми” може розглядатися як сучасний вид работоргівлі або обернення людини в становище, подібне до становища раба. Т. М. Нуркаєва, своєю чергою, зазначає, що поняття “торгівля людьми”, “рабство”, “работоргівля” настільки тісно пов’язані між собою, що провести чітку грань між ними не видається можливим. Підкреслимо, що торгівля людьми сама по собі рабством не є. Обернення людини в рабство може стати наслідком вчинення торгівлі людьми.

Не можна ототожнювати також хоч і суміжні, однак не рівнозначні терміни “торгівля людьми” і “работоргівля”. У Додатковій конвенції про скасування рабства, работоргівлі та інститутів і звичаїв, подібних до рабства від 7 вересня 1956 р. вказано, що під “работоргівлею” розуміються і до неї включаються всі дії, пов’язані із захопленням, придбанням будь-якої особи або з розпорядженням нею з метою обернення її в рабство; всі дії, пов’язані з придбанням раба з метою його продажу чи обміну; всі дії з продажу чи обміну особи, придбаної з цією метою, і взагалі будь-яка дія з торгівлі або перевезення рабів будь-якими транспортними засобами (ст. 7). В. І. Коваленко слушно підкреслює, що не тільки в семантичному, але й в строго юридичному сенсі торгівля людьми і работоргівля – не одне й те ж, оскільки буквально тлумачен-

ня поняття “работоргівля” має на увазі, що у ньому конкретизований об’єкт, стосовно якого вчиняється торгівля – раб. Водночас не можна не звернути увагу на те, що з наведеного вище визначення работоргівлі не випливає, що вона вчиняється лише стосовно рабів, адже у конвенції мовиться також про будь-яку особу, щодо якої ставиться мета обернення її в рабство. Відтак можна зробити висновок про те, що у згаданому міжнародно-правовому акті відсутня чітка диференціація між торгівлею людьми (особами, які не є рабами) і торгівлею рабами. У той же час аналіз наведених вище визначень понять “торгівля людьми” і “работоргівля” засвідчує, що дії, які характеризують вказані поняття, збігаються не повною мірою. Те ж саме можна сказати й про мету, з якою вчиняються торгівля людьми (мета експлуатації) і работоргівля (мета обернення людини в рабство, мета продажу чи обміну раба).

Отже, поняття “торгівля людьми”, “рабство” і “работоргівля” пов’язані між собою, однак підмінювати їх некоректно.

Зміст

Організаційний комітет конференції.....	3
Заступник ректора (проректор) з навчальної та наукової роботи Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, доктор педагогічних наук, доцент, полковник Сергій БІЛЯВЕЦЬ.....	6
Директорка Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, докторка юридичних наук, професорка Владислава БАТИРГАРЕЄВА	8
Заступник директора Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України Костянтин КОВАЛЬОВ.....	11
Завідувачка кафедри кримінального права і процесу юридичного факультету Національного авіаційного університету, докторка юридичних наук, професорка Софія ЛИХОВА	13

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА ТА КРИМІНОЛОГІЇ

АВТУХОВ Костянтин

Базові засади захисту прав жертв/свідків катувань за стандартами ООН	15
--	----

АНДРУШКО Андрій

Про співвідношення понять “торгівля людьми”, “рабство”, “работоргівля”.....	19
---	----

БАБІКОВ Дмитро

До питання про момент закінчення злочину, передбаченого ст. 305 КК (відповідно до практики Верховного Суду)	22
---	----

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, ПРОЦЕСУ, КРИМІНАЛІСТИКИ ТА ОПЕРАТИВНО- РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Тези V Всеукраїнської науково-практичної конференції
(25 лютого 2022 року)**

Коректори: О. Л. Грицева, О. В. Коломійчук, І. М. Бабина

Комп'ютерна верстка С. І. Мороз

Відповідальність за достовірність фактів та інших даних несуть автори

Здано до набору 08.02.2022. Підписано до друку 02.05.2022

Формат 60×84/16. Гарнітура SchoolBook

Ум. друк. арк. 61,85. Обл.-вид. арк. 63,84

Видавництво Національної академії

Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3010 від 22.10.2007

Зам. № 196